

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Факультет дошкільної педагогіки та психології
Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Г. К. Кавиліна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ
З ДИСЦИПЛІНИ**

**«СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ЛОГОПЕДІЇ З ПРАКТИКУМОМ»**

*для здобувачів вищої освіти 4 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої (освітньо-професійної)
програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація Логопедія»*

Одеса – 2024

УДК 376.37

К 12

Розглянуто на засіданні кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології, протокол від 18 січня 2024 року № 6

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського» Протокол від 29.02.2024 року №_9_

Рецензенти:

О. Г. Бабчук – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

В. В. Баранова – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти».

Кавиліна Г. К. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом» для здобувачів вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності: 012 Дошкільна освіта, освітньої (освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта. Спеціалізація: Логопедія». Одеса: ДЗ «ПНПУ ім. К.Д. Ушинського», 2024. 44 с.

Методичні рекомендації створені для надання методичної допомоги під час організації та виконання практичних робіт здобувачами вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем освітньо-професійної програми. Зміст методичних рекомендацій відповідає навчальному плану спеціальності 012 Дошкільна освіта. Спеціальна освіта та робочої програми з дисципліни «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом». Завдання до практичних робіт розроблені з метою формування професійних компетентностей і вдосконалення у здобувачів вищої освіти знань, умінь та навичок з дисципліни «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом».

© Кавиліна Г. К., 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та очікувані результати вивчення дисципліни.....	5
2. Теми практичних занять.....	6
3. Плани практичних занять.....	7
4. Методичні рекомендації з підготовки до практичного заняття та виконання завдань.....	21
5. Критерії оцінювання	33
6. Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю.....	39
7. Рекомендовані джерела інформації.....	40

ВСТУП

В сучасній логопедії накопичено значний досвід використання методів, методик, засобів та технологій спрямованих на забезпечення дітей з розладами мовлення адаптаційними, корекційними та розвитковими технологіями, які спрямовані на забезпечення становлення та розвитку мовлення і комунікації.

У зв'язку з зростанням числа дітей з мовленнєвою патологією, став актуальним пошук нових засобів корекційного впливу. Логопеди все частіше стали вдаватися до нетрадиційним логопедичним технологіям, які поряд з традиційними, сприяють досягненню максимально можливих успіхів у подоланні мовних порушень у дітей дошкільного віку. Інноваційні методи є одними з ефективних засобів корекції і допомагають досягненню максимально можливих успіхів у подоланні мовних і комунікативних труднощів у дітей дошкільного віку.

Нові методології та методики в логопедії – це тільки доповнення до загальноприйнятих технологій (технологія діагностики, постановки звуків, формування мовленнєвого дихання при різних порушеннях вимовної сторони мови та інші). Нові логопедичні методики можна класифікувати за різними критеріями: за метою впливу, інструментами впливу, за ступенем інноваційності. Так, у сучасній логопедичній практиці за наявності умов активно використовуються нетрадиційні для логопедії методики і технології: нейропсихологічні технології, кінезітерапія, гідрогімнастика, різні види логопедичного масажу, суджок-терапія, дихальні гімнастики і тренажери, фітотерапія, аурикулотерапія, ароматерапія, музикотерапія, хромотерапія, літотерапія, імаготерапія, казкотерапія, піскова терапія, різні моделі та символи, активно впроваджуються в корекційно-розвиваючий процес мультимедійні засоби корекції та розвитку та ін.

1. МЕТА ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом» – навчити здобувачів вищої освіти, що опановують додаткову спеціальність «Логопедія», принципам і методам логопедичної роботи, найбільш поширених мовленнєвих порушень, етапів корекційної роботи та успішного застосування їх на практиці.

Опанувавши дисципліну «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом», студенти мають **знати:**

- основні закономірності розвитку дитячого мовлення;
- загальна характеристика мовленнєвих порушень, які зустрічаються у дошкільному віці;
- шляхи та методи подолання мовленнєвих порушень;
- загальні принципи та прийоми подолання відхилень у мовленнєвому розвитку;

уміти:

- виявляти відхилення у мовленнєвому розвитку дітей;
- здійснювати корекційне навчання та виховання дітей із застосуванням сучасних арт-терапевтичних та інноваційних методик;
- виявляти різницю між фізіологічними особливостями дитячого мовлення та його станом при патологічних порушеннях;
- володіти необхідними методами й прийомами та навичками й уміннями корекційно-педагогічної роботи.

2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Змістовний модуль 1. Загальні питання логопедичної ритміки		
1	Круглий стіл. Основні напрямки корекційної логопедичної роботи	2	1
2	Дискусія. Важливість скринінгового обстеження у перші дні від народження	2	
3	Круглий стіл. Важливість методу «Орофациальної міофункціональної терапії»	2	
4	Дискусія. Необхідність використання апаратних та фізіотерапевтичних технологій у логопедичній роботі	2	1
5	Практичне заняття. Використання технік арт-терапії в мовленнєвому розвитку дошкільників	2	1
6	Практичне заняття. Використання технологій розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики у з дітьми дошкільного віку на заняттях з логопедичної корекції.	2	
7	Практичне заняття. Принципи виявлення та прийоми обстеження дітей з мовленнєвими порушеннями.	2	1
8	Практичне заняття. Обстеження дітей та система корекційно-педагогічної роботи з ними, складання мовленнєвих карт.	2	1
9	Практичне заняття. Системи альтернативної комунікації. Засоби альтернативної комунікації.	2	1
10	Дискусія. Системи допоміжної комунікації	2	
Разом		20	6

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Круглий стіл

Тема: Основні напрямки корекційної логопедичної роботи.

Мета: Розкрити основні причини і фактори, які сприяють виникненню різних форм мовленнєвих порушень, їх симптоматику, структуру, відповідні задачі і напрями корекційного, логопедичного впливу.

Питання для обговорення:

1. Основні причини порушення звуковимови в дітей з нормальним інтелектом і слухом.
2. Фактори, які сприяють виникненню різних форм мовленнєвих порушень.
3. Механізми, симптоматика, структура порушень мовленнєвої діяльності та відповідні задачі корекційного впливу.
4. Аналіз основних напрямків логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з різноманітними нозологіями.

Практичні завдання:

1. Представити один з основних напрямків корекційної логопедичної роботи (наприклад, артикуляція, лексикограматичний розвиток, соціальна комунікація тощо).
2. Дослідити переваги та обмеження кожної методики, їхню ефективність в різних вікових групах, при різних типах порушень.

Література

1. Дегтяренко Т. В., Павлова Н. В. Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 8. С. 30–37.
2. Кондратенко І.Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: навчальний підручник. Київ: Айріс-прес, 2005. 224 с.

3. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку. Київ: Вища школа, 2009. 167 с.
4. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.
5. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
6. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.

Практичне заняття №2

Дискусія

Тема: Важливість скринінгового обстеження у перші дні від народження.

Мета: Визначити значення неонатального скринінгу новонародженої дитини для її подальшого розвитку і здоров'я; проаналізувати захворювання, що виявляє скринінг (фенілкетонурія, вроджений гіпотиреоз, адреногенітальний синдром) та їх можливі наслідки; провести аналіз діагностики стану психофізичного розвитку дітей раннього віку.

Питання для обговорення:

1. Неонатальний скринінг новонародженої дитини, його важливість.
2. Аналіз змісту двох скринінгів, довести необхідність або заперечливість одного із них.
3. Фенілкетонурія (ФКУ), вроджений гіпотиреоз (ВГ), муківісцидоз (МВ), адреногенітальний синдром (АГС).
4. Діагностики стану психофізичного розвитку дітей раннього віку.

Практичні завдання:

1. Підготувати короткий відеоролик, статтю або презентацію на тему важливості скринінгового обстеження.

2. Вказати основні хвороби, які можуть бути виявлені шляхом скринінгу, переваги раннього виявлення та можливі наслідки у разі відсутності обстеження.

3. Рольова гра. Ситуація, де батьки отримують інформацію про можливість скринінгового обстеження свого новонародженого. Студенти поділені на ролі: лікарі, батьки, консультанти з медичної етики і вони виражають різні думки та емоції стосовно обстеження, а потім обговорять це в групі.

4. Підготувати кейс з реальною історією дитини, яка отримала користь від раннього скринінгового обстеження.

Література

1. Гасюк Н.І. Оцінка психомоторного розвитку передчасно народжених дітей на першому році життя. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник української медичної стоматологічної академії*. 2015. № 3-1 (51). Т. 15. С.368-371.

2. Дегтяренко Т. В., Павлова Н. В. Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 8. С. 30–37.

3. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку. Київ: Вища школа, 2009. 167 с.

4. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.

5. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.

Практичне заняття №3

Круглий стіл

Тема: Важливість методу орофасіальної міофункціональної терапії.

Мета: Проаналізувати метод орофасіальної міофункціональної терапії в логопедичній практиці; опрацювати методики виправлення прикусу, визначення патерну жування, формування правильного патерну смоктання і ковтання слини та корекції вуздечки.

Питання для обговорення:

1. Порівняльний аналіз методу орофациальної міофункціональної терапії з іншими методиками реабілітації та лікування проблем артикуляції та мови.

2. Обговорення результатів наукових досліджень, що підтверджують ефективність методу орофациальної міофункціональної терапії.

3. Опрацювання методик виправлення прикусу, визначення патерну жування, формування правильного патерну смоктання і ковтання слини та корекції вуздечки.

Практичні завдання:

1. Підготувати короткі відеоролики, де демонструється процес орофациальної міофункціональної терапії.

2. Розробити план обстеження прикусу, смоктання, ковтання та стану вуздечки.

3. Представити і аргументувати методику (на вибір):

1) виправлення прикусу; 2) визначення патерну жування; 3) формування правильного патерну смоктання і ковтання слини; 4) корекції вуздечки.

4. Дібрати по 3-4 логопедичні вправи на формування і корекцію ковтання, жування та корекцію вуздечки.

Література

1. Бабич Н.М., Кібальна К.О. Використання техніки орофациальної міофункціональної терапії в логопедичній практиці. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції* (14 квітня 2017 року). Суми, 2017. С. 39-42.

2. Кондратенко І.Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: навчальний підручник. Київ: Айріс-прес, 2005. 224 с.

3. Лопатинська Н. Нейростимуляційні технології у логопедичній практиці з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2020. 3(24). Р. 83-88

4. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.

5. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011. №1. С.41–44.

Практичне заняття №4

Дискусія

Тема: Необхідність використання апаратних та фізіотерапевтичних технологій у логопедичній роботі.

Мета: Проаналізувати нейрофізіотерапевтичні, нейропсихологічні, нейрологопедичні програми та нейроакустичні технології.

Питання для обговорення:

1. Аналіз змісту нейрофізіотерапевтичних програм.
2. Аналіз змісту нейропсихологічних програм.
3. Аналіз змісту нейрологопедичних програм.
4. Аналіз змісту нейроакустичних технологій.

Практичні завдання:

1. Навести приклади нейроакустичних технологій для логопедичної корекції дітей дошкільного віку.

2. Написати анотацію до 2-3 наукових статей, де розкриваються питання використання апаратних та фізіотерапевтичних технологій у логопедичній роботі.

Література

1. Галущенко В.І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць.* / за ред. В.М. Синьова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори, 2016. Вип. 7. Т.1. С. 352-267.

2. Дегтяренко Т. В., Павлова Н. В. Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики

тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 8. С. 30–37.

3. Лопатинська Н. Нейростимуляційні технології у логопедичній практиці з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2020. 3(24). Р. 83-88.

4. Луцько К.В. Домінуюча перцептивна діяльність і її вплив на формування мовлення дітей с особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2020. Вип. 16. С. 173-186.

5. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011. №1. С.41–44.

6. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.

Практичне заняття №5

Тема: Використання технік арт-терапії в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.

Мета: Дослідити місце інноваційних технік та технік арт-терапії в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Використання технік арт-терапії в мовленнєвому розвитку дошкільників: музикотерапія, сміхотерапія, казкотерапія, терапія образотворчим мистецтвом, сендплей (пісочна терапія), ароматерапія, хромотерапія.

2. Використання синквейну, скрайбінгу, мнемотехніки в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку.

Практичні завдання:

1. Дібрати по 3 приклади використання Сінквейл, скрайбінг, мнемотехніка.

2. Підготувати презентацію про використання інновацій-

них методів в логокорекції (окрема техніка чи їх огляд – за вибором здобувача вищої освіти).

3. Розробити логопедичне заняття з використанням музикотерапії, сміхотерапії, казкотерапії, терапії образотворчим мистецтвом, сендплей, ароматерапії, хромотерапії (на вибір здобувача вищої освіти).

Література

1. Бабич Н.М. Логопедичний практикум: Нетрадиційні методи корекційно-компенсаторної роботи з розвитку і корекції мовлення. Київ: Абетка, 2020 182 с.

2. Войтко В. Застосування основ мнемотехніки для корекції розвитку дітей з особливими освітніми потребами в педагогічній практиці вчителя-дефектолога Тетяни Леонової. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти. Науково-методичний вісник*. 2022. №58. С. 443–457.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2012. 349 с.

4. Галущенко В.І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць.* / за ред. В.М. Синьова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори, 2016. Вип. 7. Т.1. С. 352-267.

5. Куренкова А. Використання синквейн-технології в роботі логопеда. *Modernization of today's science: experience and trends: collection of Papers of participants of the III International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference* (February 24, 2023). 2023. P. 217–218.

6. Куренкова А. Скрайбінг-технології в корекційно-розвивальній діяльності з дітьми дошкільного віку з ТПМ. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Суми, 2022. С. 51–54.

7. Лаврова І. Технологія синквейн як інструмент розвитку критичного та креативного мислення здобувачів освіти на заняттях історії. *Scientific trends and trends in the context of globalization: papers of Scientific Collection «InterConf»* (June 7-8, 2021). 2021. P. 266–273.

8. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011. №1. С.41–44.

9. Сидорчук Н. Скрайбінг: інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу. *Креативна педагогіка*. 2016. №11. С. 57–64.

Практичне заняття №6

Тема: Використання технологій розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики у з дітьми дошкільного віку на заняттях з логопедичної корекції.

Мета: Навчити здобувачів вищої освіти використовувати в логопедичній корекції технології кінезотерапії, літотерапії, біоенергопластики, кріо-терапії, танцювальної терапії та інші методики розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики.

Питання для обговорення:

1. Аналіз технологій, що використовуються для розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики в дітей дошкільного віку: кінезотерапії, літотерапії, біоенергопластики, кріо-терапії, танцювальної терапії, тілесно-орієнтованої терапії, логоритміки, психогімнастики, ауріколотерапії (масаж вушних раковин), гідрогімнастики, японської методики масажу пальців, масажу бат (біоакустичних точок), «су-джок» – терапії.

Практичні завдання:

1. Розробити план програми розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики для дітей дошкільного віку з використанням технологій. Включіть в нього конкретні вправи, завдання та цілі розвитку для різних вікових груп.

2. Створити короткий відео урок, в якому демонструйте декілька ефективних вправ для розвитку артикуляційної, дрібної та загальної моторики. Поясніть, які м'язи та навички ці вправи допомагають розвивати, та чому вони важливі для дітей з порушеннями мовлення.

3. Підготувати короткий огляд даних технологій, їхні пере-

ваги та обмеження.

Література

1. Галущенко В.І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць.* / за ред. В.М. Синьова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори, 2016. Вип. 7. Т.1. С. 352-267.

2. Логопедичні ігри для дітей від 2 до 7 років: навч.-метод. посіб. /І.О. Яковенко, А.А. Солонська, Л.С. Журавльова, О.В. Федорова. Мелітополь: Люкс, 2020. 124 с.

3. Мартиненко І., Козачук Л. Інноваційні підходи в логопедичній роботі з безмовленнєвими дітьми. *Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів.* Київ, 2017. Вип. 1. С. 18-24.

4. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал.* 2011. №1. С.41–44.

5. Потапенко О. М. Масаж біологічно активних точок у корекційній роботі логопеда. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* Київ, 2013. Вип. 24. С. 190–193.

6. Рібцун Ю. В. Психогімнастика. Енциклопедія освіти: довідково-аналіт. вид. Київ: Юрінком Інтер, 2021 С. 836-837.

Практичне заняття №7

Тема: Принципи виявлення та прийоми обстеження дітей з мовленнєвими порушеннями.

Мета: Опрацювати основні етапи і принципи проведення логопедичного обстеження.

Питання для обговорення:

1. Аналіз змісту логопедичного обстеження, його структури і ключових елементів.

2. Дослідження елементів мовленнєвого аналізу, аудіологічного обстеження та обстеження психоемоційного стану.

3. Основні правила проведення спостереження за мовленнєвою діяльністю дитини та збору анамнезу.

Практичні завдання:

1. Скласти план логопедичного обстеження дитини дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями (за вибором здобувача вищої освіти).

2. Провести логопедичне обстеження, зробити висновки щодо наявного мовленнєвого порушення.

Література

1. Кондратенко І.Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: навчальний підручник. Київ: Айріс-прес, 2005. 224 с.

2. Луцько К.В. Домінуюча перцептивна діяльність і її вплив на формування мовлення дітей с особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2020. Вип. 16. С. 173-186.

3. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.

4. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.

5. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.

Практичне заняття №8

Тема: Обстеження дітей та система корекційно-педагогічної роботи з ними, складання мовленнєвих карт.

Мета: Ознайомити здобувачів вищої освіти з системою обстеження та побудови корекційно-педагогічної роботи, опрацювати складання мовленнєвих карт.

Питання для обговорення:

1. Аналіз змісту корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення.

2. Визначення принципів та етапів складання мовленнєвої карти дитини дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Практичні завдання:

1. Розробити план корекційної логопедичної роботи відповідно до результатів попереднього обстеження.

2. Надати рекомендації батькам та вихователям для розвитку мовлення дитини, відповідно до результатів обстеження.

Література

1. Кондратенко І.Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: навчальний підручник. Київ: Айріс-прес, 2005. 224 с.

2. Луцько К.В. Домінуюча перцептивна діяльність і її вплив на формування мовлення дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2020. Вип. 16. С. 173-186.

3. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.

4. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.

5. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.

Практичне заняття №9

Тема: Авторські методики роботи з немовленнєвими дітьми.

Мета: Практично опанувати зміст авторських методик роботи з немовленнєвими дітьми, з використанням засобів альтернативної комунікації.

Питання для обговорення:

1. Огляд основних систем альтернативної комунікації, таких як жестова мова, піктограми, символи, аугментативна та альтернативна комунікація (ААС) тощо.

2. Аналіз методик Шиндлера, Бобат, Лори Фрост, В. Петрової та ін.

Практичні завдання:

1. Підготувати коротку презентацію про кожну систему, її особливості, використання та користь для людей з обмеженими можливостями комунікації.

2. Рольова гра «Альтернативна комунікація». Студенти поділяються на пари, один грає роль людини з обмеженими можливостями комунікації, інший – комунікатора. Мета: комунікатор пропонує і пояснює методику комунікації (не вербально), а «немовленнєва» особа має зрозуміти її і вступити в комунікацію. Комунікатор сам добирає зміст і форму роботи. Основні умови – спілкування має проходити без використання усного мовлення або написаних слів. Комунікатор повинен спілкуватися зі своїм партнером, використовуючи жести, піктограми, міміку та інші засоби альтернативної комунікації.

Література

1. Єжова Т. Є. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності. *Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*. 2011. №8. С. 73–80.

2. Куценко Т. О. Використання допоміжної альтернативної комунікації при навчанні дітей з розладами аутичного спектра. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2013. Вип. 4 (2). С. 209–218.

3. Мартиненко І., Козачук Л. Інноваційні підходи в логопедичній роботі з немовленнєвими дітьми. *Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів*. Київ, 2017. Вип. 1. С. 18-24.

4. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011. №1. С.41–44.

5. Павленко Т. В. Основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація». *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. Т. IX, За-*

гальна психологія. Київ, 2016. Вип. 9. С. 368–376.

6. Павлова Н.В. Формування комунікативної активності у немовленсвих дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Одеса, 2017. 209 с.

7. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

Практичне заняття №10

Дискусія

Тема: Системи та засоби альтернативної і допоміжної комунікації.

Мета: Практично опанувати системи та засоби альтернативної і допоміжної комунікації; визначити основні принципи застосування альтернативної і допоміжної комунікації.

Питання для обговорення:

1. Аналіз конкретної ситуації, де людина з обмеженими можливостями комунікації використовує систему допоміжної комунікації. Визначити, яка система була використана, чи ефективно вона допомогла у взаємодії, запропонувати більш ефективні комунікативні системи.

2. Класифікація засобів альтернативної і допоміжної комунікації.

3. Визначення основних принципів застосування альтернативної і допоміжної комунікації.

Практичні завдання:

1. Розробити план-конспект логопедичного заняття з використанням засобів альтернативної і допоміжної комунікації для немовленсвих дітей за планом представленим на стор. 31 даних рекомендацій.

2. Розробити символний словник (наприклад, PECS) для різних ситуацій (їжа, ігри, прогулянка тощо), використовуючи символи з обраної системи.

Література

1. Єжова Т. Є. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності. *Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*. 2011. №8. С. 73–80.

2. Куценко Т. О. Використання допоміжної альтернативної комунікації при навчанні дітей з розладами аутичного спектра. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2013. Вип. 4 (2). С. 209–218.

3. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011. №1. С.41–44.

4. Павленко Т. В. Основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація». *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. Т. ІХ, Загальна психологія*. Київ, 2016. Вип. 9. С. 368–376.

5. Павлова Н.В. Формування комунікативної активності у немовленнєвих дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Одеса, 2017. 209 с.

6. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

Правила проведення круглого столу

Проведення круглого столу – це форма обговорення, в якій учасники сидять у колі і вільно обмінюються думками та ідеями на задану тему. Це ефективний інструмент для глибокого обговорення певної проблеми чи теми серед групи експертів чи зацікавлених осіб. План проведення круглого столу:

1 етап – підготовчий: 1) визначення теми; 2) запрошення учасників; 3) відбір експертів, представників групи чи зацікавлених осіб, які мають важливий досвід чи думку щодо теми; 4) розробка питань – питання для обговорення мають бути структурованими та стимулюючими для висловлення різних поглядів.

2 етап – проведення круглого столу: 1) вступ – вітання та вступні слова від ведучого або модератора; 2) пояснення правил круглого столу; 3) короткий огляд теми обговорення для учасників; 4) обговорення питань – модератор по черзі ставить питання групі, учасники відповідають на питання та обмінюються думками; 5) вільний обмін ідеями, обговорення; 6) підсумки, основні ідеї, визначення нерозкритих або малодосліджених, суперечливих питань.

3 етап – завершальний: 1) зворотній зв'язок (думки учасників про ефективність проведеного круглого столу); 2) написання і розміщення на сайті/в соц. мережі звіту (за потреби).

При проведенні круглого столу важливо надавати учасникам достатньо часу для висловлення своїх думок, створювати дружню та відкриту атмосферу, де кожен може вільно висловлювати свої думки та сприяти конструктивному обговоренню.

Правила ведення дискусії

Ведення дискусії – це важливий аспект взаємодії та обміну ідеями, її ефективність вимагає дотримання основних правил:

1. Повага – поважайте думки інших учасників дискусії, навіть якщо вони відрізняються від вашої. Виражайте свої думки і доводи відкрито, але утримуйтеся від образ та агресії.

2. Слухайте – уважно слухайте інших учасників, не перебивайте, і спробуйте зрозуміти їхні аргументи перед тим, як відповісти. Це дозволяє створити більш продуктивну обговорення.

3. Факти та аргументи – підкріплюйте свої думки фактами та логічними аргументами, уникайте загальних тверджень без обґрунтувань.

4. Заощаджуйте час – утримуйтеся від зайвих повторень та розмірковувань, дотримуйтеся теми і спрямовуйте обговорення вперед.

5. Відкритість до переконань – будьте відкриті до нових ідей та готові змінити свою думку в разі переконливих аргументів.

6. Коректність мови – використовуйте коректну мову, уникайте образливих висловлювань, неприязних коментарів та зневажливих інтонацій.

7. Зосередженість – утримуйте увагу на темі обговорення і уникайте особистих нападів.

8. Активна участь всіх учасників – зробіть свій внесок у дискусію, не будьте байдужими – це сприяє розвитку ідей.

9. Заохочення запитань – якщо у вас виникають сумніви або ви хочете докладніше зрозуміти позицію іншої людини – ставте запитання.

10. Конструктивне завершення – закінчуйте дискусію конструктивно, навіть якщо ви не згодні з іншими. Зазначте свою думку і висловіть готовність продовжити подальше обговорення.

Дотримання цих правил допоможе створити продуктивну та змістовну дискусію, в якій кожен може висловити свої думки та ідеї.

Правила проведення логопедичного скринінгу

Проведення логопедичного скринінгу дитини дошкільного віку вимагає особливої уваги та врахування характеристик

вікового періоду. Загальні правила проведення скринінгу:

1. Підготовка: 1) добір методики логопедичного скринінгу; облаштування місця і умов його проведення.

2. Оцінка фонетичного та мовленнєвого розвитку (фонетики, артикуляції, слухового сприйняття, лексики, граматики та синтаксису).

3. Використання ігрових, інтегрованих методик, адже гра – це ефективний спосіб взаємодії з дитиною та вивчення її мовленнєвих навичок.

4. Врахування індивідуальних особливостей дитини, таких як темп мовлення, впевненість у висловлюванні та можливість взаємодії.

5. Адаптація методів відповідно до віку обстежуваної дитини та її рівню розвитку.

6. Оцінка соціально-комунікативних навичок, таких як здатність до взаємодії з іншими, використання мовленнєвих засобів для вираження емоцій тощо.

7. Реєстрація результатів скринінгу та фіксація даних про виявлені особливості мовленнєвого розвитку.

8. Залучення батьків у процес, роз'яснення їм результатів та надання рекомендацій для подальшої роботи з дитиною вдома.

9. Співпраця з іншими фахівцями, такими як психологи, лікарі, корекційні педагоги, вихователі для комплексної діагностики та планування індивідуальної роботи з дитиною.

Це загальні правила, які варіюються відповідно до запиту батьків і стану обстежуваної дитини.

Кейс логопедичного обстеження

У контексті логопедії та медичної сфери, термін «кейс» використовується для опису конкретної ситуації, проблеми чи випадку, що потребує аналізу, вивчення та розв'язання. Кейс може включати в себе опис пацієнта, його медичний анамнез, симптоми, діагноз, план лікування та різноманітні інші аспекти. Кейс логопедичного обстеження дитини включає різноманітні аспекти мовленнєвого розвитку та забезпечує повну картину її

лінгвістичних навичок.

Приклад кейсу для логопедичного обстеження дитини дошкільного віку:

Ім'я: _____

Вік: _____

Стать: _____

Історія розвитку та мовленнєвий анамнез:

Оцінка артикуляції:

Попросіть дитину вимовити окремі звуки (наприклад, [п], [т], [к], [м], [н]) та спостерігайте за правильністю артикуляції.

Аудіальне сприймання (слухове сприймання звуків мовлення): [п], [т], [к], [м], [н] звуки промовляються ізольовано, в складах та словах

Словник та лексика:

Проведіть тест на розуміння та використання базового словника. Питайте про різні речі та ситуації, щоб перевірити різноманітність слів, якими вона користується.

Оцінка граматики та синтаксису:

Складання речень – попросіть дитину скласти прості речення на різні теми, спостерігаючи за правильністю граматичної структури.

Порівняльна граматика – використовуйте порівняльні завдання для оцінки розуміння граматичних правил (наприклад, «Яке речення правильне: «Я йшов» або «Я іти»?»).

Оцінка соціально-комунікативних навичок:

Ігрова взаємодія – спостерігайте, як дитина взаємодіє з іншими дітьми або дорослими під час гри. Позначте наявність комунікативних навичок та співробітництва.

Використання мовлення для вираження емоцій – попросіть

дитину висловити свої емоції та почуття у різних ситуаціях.

Оцінка слухового сприйняття:

Розуміння інструкцій – давайте дитині різні завдання та інструкції та спостерігайте, як вона їх розуміє та виконує.

Слухання оповідань – прочитайте дитині коротке оповідання та запитайте її про зміст та деталі.

Загальний висновок та рекомендації:

Приклад кейсу логопедичного обстеження дитини раннього віку

Дитина:

Ім'я: _____

Вік: _____

Стать: _____

Історія розвитку та мовленнєвий анамнез:

Наприклад, дитина з нормальним фізичним та соціальним розвитком. Батьки висловлюють занепокоєння щодо відставання в мовленні порівняно з іншими дітьми даного віку. Зазначають, що дитина використовує лише декілька слів та майже не виражає своїх потреб чи бажань мовою.

1. Оцінка артикуляції та вимови слів:

Звуки та артикуляція – спостереження за вимовою звуків та артикуляцією в базових словах.

2. Спроба комунікації – фіксація вербальних і невербальних комунікативних проявів (або відсутність таких спроб).

3. Оцінка лексичного запасу та розуміння мови, відповідно до вікової норми:

4. Визначення кількості слів в активному словнику, визначення пасивного словникового запасу (розуміє слова, але не вживає їх в власному мовленні).

5. Розуміння простих інструкцій

6. Оцінка соціально-комунікативних навичок – взаємодія з

батьками, іншими дітьми та дорослими.

7. Використання жестів та міміки для вираження потреб чи емоцій.

8. Оцінка слухового сприйняття – реакція на звуки їхнє розрізнення.

9. Реакція на музику та звуки навколишнього середовища.

10. Загальний висновок та рекомендації.

Використання кейсів дозволяє фахівцям обмінюватися досвідом, вивчати особливості конкретних ситуацій та розробляти ефективні стратегії корекції. Також кейс-метод є популярним інструментом для само оцінювання та вдосконалення професійних навичок і розвитку професійно-спрямованих компетентностей.

Створення презентації в PowerPoint

Ефективна презентація допомагає зрозуміти спікера, а не ефективна лише навіює нудьгу. На жаль, неефективних презентацій більше. Відрізнити хорошу презентацію дуже просто: вона допомагає утримати увагу слухачів. В поганій презентації все до купи: очі розбігаються від яскравих слайдів, мозок намагається обробити текст, а ще й спікер в цей час щось говорить. Пам'ятайте, що ключ до ефективної презентації – це чіткість та зрозумілість.

Щоб зробити ефективну презентацію, не потрібно вміти малювати, володіти фотошопом і витратити години на складання слайдів. Хороша презентація, перш за все, – це виразний виклад і гарне подання. Це однаково працює, як у публічних виступах, так і для презентацій на сайтах.

Створення ефективної презентації в PowerPoint включає кілька етапів, від планування до оформлення:

Етап 1. Планування: 1) визначте мету презентації (Що ви хочете досягти з допомогою презентації?); 2) спрямуйте свою аудиторію (Хто ваша аудиторія? Які їхні інтереси та рівень знань?); 3) визначте основні ідеї (Які ключові повідомлення ви хочете передати?).

Етап 2. Створення структури: 1) створіть заголовки для кож-

ного основного розділу; 2) розділіть контент на логічні блоки.

Етап 3. Дизайн слайдів: 1) використовуйте чіткий заголовок, він має відображати основну ідею слайду; 2) обмежте кількість тексту, використовуйте ключові слова та фрази, уникайте перенасичення текстом; 3) використовуйте зображення та графіку – додавайте ілюстрації для зрозумілішого відтворення інформації; 4) обирайте читабельний та чіткий шрифт.

Етап 4. Додавання мультимедіа: 1) додайте графіку та відео, використовуйте їх для збагачення презентації; додайте гіперпосилання для більш детальної інформації; 2) використовуйте проблемні слайди, які вимагають усного пояснення і зацікавлюють аудиторію.

Етап 5. Додавання анімації та переходів: 1) використовуйте анімацію з обережністю, вона має допомагати розумінню, а не відволікати; 2) обирайте логічні переходи між слайдами, вони повинні бути природними та легкими для усвідомлення.

Етап 6. Перегляд та корекція: 1) проведіть перевірку граматики та орфографії, переконайтеся, що текст на слайдах написаний без помилок; 2) збережіть презентацію, використайте режим презентації, щоб впевнитись, що все працює правильно.

Створення навчального відео (відео-уроку)

Створення навчального відеоролика вимагає дотримання певних правил і вимог, щоб в результаті отримати інформативний, цікавий і динамічний матеріал.

Крок 1. Визначте мету та тему. Важливо, щоб тема була цікавою для вашої аудиторії, розрахованою на потреби, запити і рівень її знань. Чітко сформулюйте мету, а відповідно до неї продумайте структуру відеоролика: введення, основна частина, висновок.

Крок 2. Підготовка матеріалів. Розробіть план уроку, розподіліть матеріал на логічні частини та визначте, як ви будете його подавати. Напишіть детальний сценарій, розбитий на сегменти для кращого контролю над вмістом. Використовуйте просту мову та короткі речення, щоб полегшити сприйняття інформації. Ілюструйте концепції або інформацію реальними прикла-

дами для кращого розуміння. Підготуйте всі необхідні матеріали, які ви будете використовувати під час уроку, такі як презентації, діаграми, приклади тощо.

Крок 3. Обладнання та налаштування. Залежно від бюджету та потреб, виберіть камеру, мікрофон, освітлення та програмне забезпечення. Виберіть та підготуйте локацію, щоб забезпечити чистий і професійний вигляд. Знімайте відео відповідно до сценарію, робіть декілька проб, щоб була можливість обрати кращий варіант.

Крок 4. Зйомка відео. Викладення матеріалу почніть з короткого введення, розповідайте про кожен етап ваших матеріалів та використовуйте приклади для пояснення. Намагайтеся бути лаконічними та точними, уникаючи зайвих деталей.

Крок 5. Редагування та підготовка до публікації. Відредагуйте відео, обрізаючи зайве, додаючи ефекти та підкреслюючи ключові моменти. Додайте елементи графіки та анімації для покращення розуміння інформації. Вставте текст щоб підкреслити основні ідеї. Використовуйте програми для монтажу відео, щоб вирізати зайве, додати анімації та покращити якість. Запишіть або додайте голосовий коментар до відео. Переконайтеся, що звук на відео чистий та розбірливий. За необхідності додайте фонову музику, яка підсилює настрій відеоролика.

Етап 6. Перегляд та корекція. Перегляньте відеоролик для перевірки логіки та плавності. Попросіть інших переглянути відео та надати зворотній зв'язок. Враховуйте отриманий зворотний зв'язок для покращення майбутніх відео.

Крок 7. Публікація. Виберіть платформу для публікації (YouTube, Vimeo, тощо). Визначте метадані, включаючи назву, опис та теги для оптимізації пошукової видимості.

Створення навчального відеоролика – це творчий процес, і важливо забезпечити якість та зрозумілість для цільової аудиторії.

Рольова гра

Проведення рольової навчальної гри є ефективним методом викладання та навчання, який дозволяє учням втілити різні

ролі та здійснювати практичні завдання. Основні етапи для успішної реалізації рольової навчальної гри:

Етап 1. Визначення мети та завдань. Визначте основну мету гри (Які навички або знання ви хочете, щоб отримали учасники?). Визначте конкретні завдання, які учасники повинні виконати в рамках гри.

Етап 2. Розробка сценарію. Розробіть витягнуту сюжетну лінію, яка включає ключові моменти для розвитку дій та вирішення завдань. Розподіліть між учасникам ролі, визначте їх обов'язки та цілі.

Етап 3. Підготовка учасників. Надайте учасникам інформацію про їхні ролі, завдання та контекст гри. Проведіть коротку репетицію або демонстрацію, яка допоможе учасникам зрозуміти правила та очікування.

Етап 4. Проведення гри. Супровід – спостерігайте за ходом гри, готуйтеся реагувати на непередбачені ситуації та надавайте допомогу, якщо це необхідно. Закликайте учасників обговорювати свої дії та прийняті рішення під час гри.

Етап 5. Аналіз та рефлексія. Проведіть сесію обговорення, в якій учасники можуть висловити свої думки та враження від гри. Розгляньте результати гри в контексті визначених цілей та завдань.

Етап 6. Підведення підсумків та надання зворотного зв'язку. Визначте ключові опрацьовані знання та навички, які учасники мали здобути. Надайте конструктивний зворотний зв'язок щодо виконання ролей та можливості для подальшого вдосконалення.

Етап 7. Оцінка та подальший розвиток. Оцініть, наскільки успішно були досягнуті цілі гри та вивчені навички. Визначте можливості для подальшого розвитку та інтеграції отриманих знань.

Ключовим елементом рольової навчальної гри є активна участь студентів і можливість їхньої взаємодії в ході гри.

Створення символного словника

PECS, або Picture Exchange Communication System (Сис-

тема обміну зображеннями для комунікації), є методикою, спрямованою на розвиток комунікаційних навичок у дітей з порушеннями аутичного спектра та інших розвиткових порушень. Створення символічного словника PECS включає в себе декілька ключових етапів. Ось загальний план розробки символічного словника PECS:

1. Оцінка індивідуальних потреб. Ретельно вивчіть комунікативні навички і потреби дитини. Визначте, які ситуації викликають бажання спілкування. Враховуйте індивідуальні інтереси і потреби для включення в словник релевантних зображень.

2. Створення базових зображень. Визначте основні слова та фрази, які будуть включені до словника. Для кожного слова чи фрази створіть візуальне зображення або символ. Зображення повинні бути чіткими та легкими для розуміння.

3. Початок навчального процесу. Інструктаж з використання символів, навчіть дитину використовувати символи. Покажіть, як взаємодіяти з обраною фотографією чи зображенням для вираження потреб чи бажань. Навчіть правильній послідовності використання символів. Забезпечте легкість доступу до символів для забезпечення ефективного використання.

4. Розвиток комунікаційних навичок. Використовуйте PECS для сприяння взаємодії та комунікації в різних ситуаціях. Поширюйте словник, додаючи нові слова та зображення, що відповідають розвиткові мовленнєвих навичок.

5. Використання переходу до мовленнєвого мовлення. Враховуйте індивідуальний прогрес та логопедичні методики для переходу до усного мовлення. Поступово додавайте нові слова та фрази для розширення комунікативних можливостей.

6. Оцінка та модифікація. Періодично оцінюйте ефективність символічного словника, коригуйте його за необхідності. Враховуйте зміни в потребах дитини і модифікуйте символічний словник відповідно.

Слід пам'ятати, що підхід до розробки символічного словника PECS повинен бути індивідуальним та адаптованим до потреб конкретної дитини. Також важливо враховувати думку фахівців, які працюють з дитиною.

План ознайомлення дітей з альтернативною комунікацією (PECS)

1. Обстеження дитини. Визначити коло інтересів дитини, ті дії і предмети, які вона зазвичай просить.
2. Оцінка мотиваційних факторів.
3. Виготовлення фотокарток всіх улюблених мотиваційних стимулів і занять. Бажано, не в повну величину, а розміром 4x4.
4. Липучки.
5. Папку і пластикові роздільники, на які можна буде приліпити фотокартки на липучках. Ці роздільники будуть розташовані в папці, як сторінки в книзі.
6. Для майбутнього використання виготовляємо пластикову смужку з липучкою, на яку можна прикріплювати кілька карток в певному порядку – для побудови речень.
7. Обов'язково готуємо середовище!!!

Важливо щоб бажані предмети для дитини були недоступні для неї. Це дає окремий стимул спілкуватися (просити їх).

Дана альтернативна комунікація обміну картками включає в себе 6 рівнів.

Перший рівень «Введення картки».

Мета: навчити дії подачі картки, а не надати вибір. Працюємо мовчки, озвучуємо предмет або дію тільки після вибору. Одне заняття – одна картка – поки не відпрацюємо весь спектр стимулів. Відпрацьовуємо навик 30-40 разів в день. Постійно перевіряємо, чи цікавий стимул дитині.

Другий рівень «Дистанція і старанність»

Мотивуємо дитину використовувати картинку для досягнення бажання на відстані. Мета – закріпити і узагальнити навик, отриманий на першому етапі – подача картки комунікативному партнеру, для того, щоб отримати бажаний предмет. Поступово збільшуємо відстані між дитиною і вчителем. Коли дитина знімає картинку з дошки, і простягає “комунікативному партнеру” для того, щоб отримати бажаний предмет, дорослий трохи відсувається назад. І тоді, для того, щоб вкласти картинку

в руку дорослого, дитина повинна встати зі стільця і наблизитися до нього.

Третій рівень «Розрізнення карток»

Вибір між потрібним і непотрібним предметом. Дитина повинна знайти картку бажаного предмета серед інших (1, 2) і передати співрозмовнику. Далі пропонуємо зробити вибір між двома потрібними предметами (поступово збільшуємо вибір – від 2 до 3-6 аж до комунікаційної книги.)

Четвертий рівень «Побудова речень»

Самостійна побудова фраз, речень з використанням графічних зображень різного рівня абстракції, наприклад, «Я хочу пити» Підійти до книги. Вибрати символ «Я хочу». Прикріпити символ «Я хочу» на смужку. Вибрати картку бажаного предмета. Прикріпити картку бажаного предмета на смужку. Взяти смужку. Дати смужку комунікативному партнеру.

П'ятий рівень «Розширення речень. Відповіді на питання»

Дитина відкриває комунікативну книгу. Вибирає символ «Я хочу» + символ прикметника «жовтий» + зображення предмета «цукерки» і викладає ці символи в правильній послідовності на смужці. Бере смужку і подає її комунікативному партнеру.

Вчимо відповідати на питання «Що ти хочеш?» Дорослий, тримаючи в руках предмет, який дитина хоче отримати, звертається до дитини із запитанням і одночасно вказує пальцем на картку в комунікативній книзі дитини – на символ «Я хочу». Дитина з легкістю бере цей символ і прикріплює його на смужку, потім додає картку бажаного предмета, і простягнувши смужку логопеду, таким чином просить предмет.

Шостий рівень «Коментування подій»

Вчимо коментувати події, залучаючи таким чином увагу оточуючих. (Що ти бачиш? Що ти хочеш?) Коментування виникає, коли в навколишньому середовищі відбувається якась цікава подія, коли у дитини є бажання або необхідність в отриманні доступу до предмету або дії. Тобто спочатку ці реакції викликаються різними попередніми факторами.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактич-

		ний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0-1	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	2-4	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	5-7	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	8-10	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе)	0 балів	Завдання не виконано; есе має комплікативний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам, які висуваються до жанру академічного есе.
	1-3 бали	Здобувач демонструє неглибоку обізнаність з темою, її інтерпретація поверхова, судження подеколи компелятивні. У роботі простежується комунікативний задум автора, представлений традиційний або обмежений набір ідей, відсутня діалогова (дискусійна) основа. Композиційна структура есе загалом витримана, проте наявні суттєві недоліки в аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків (не більше 2 логічних помилок), фрагменти іноді не пов'язані між собою, опущений

		аналіз суттєвих характеристик явища, не аналізуються альтернативні погляди на проблему. Спостерігається невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом, використання риторики (тверджень) замість аргументації (доказів). Здобувач демонструє бідний словниковий запас, одноманітність граматичного ладу мови; спостерігається порушення мовностилістичних норм наукового стилю, зокрема наявне недоречне використання засобів виразності, неточне вживання термінології тощо; порушуються орфографічні й пунктуаційні норми.
	4-6 балів	Здобувач демонструє розуміння проблеми, чітко її формулює, проте розкриває її на низькому теоретичному рівні / заявлена тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Авторська модальність і оцінність виявляється невиразно. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення тез, загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам. Робота характеризується змістовою цілісністю і послідовністю викладу, проте логічно упорядковані думки не пов'язані між собою мовними засобами; вказані наявні альтернативні погляди на проблему без їх адекватної оцінки; спостерігаються порушення у використанні прийомів порівняння й узагальнення. Використано змішаний стиль викладу з превалюванням неформального. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних норм наукового стилю, проте наявні окремі орфографічні і синтаксичні помилки.
	7-9 балів	Здобувач демонструє розуміння проблеми, розкриває її на достатньому теоретичному рівні, присутня авторська модальність, оцінність, проте інтерпретація теми недостатньо глибока і самостійна. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення, проте тези й приклади не завжди

		переконливі, здобувач переважно використовує традиційні форми доведення. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам; виклад зрозумілий і чіткий; наявні незначні порушення логіки чи послідовності викладу; пояснюються альтернативні погляди на проблему та їх оцінка; використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення. Текст загалом оформлено правильно, але трапляються поодинокі порушення орфографічних чи пунктуаційних норм.
	10 балів	Здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми, чітко її формулює, розкриває на високому теоретичному рівні, обґрунтовано використовує відомості з наукових джерел. Інтерпретація теми глибока й самостійна, переважає авторська модальність й оцінність. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе; виклад зрозумілий і чіткий; стиль викладу відповідає академічним стандартам. Багатий словниковий запас, лексичні (зокрема термінологічні) та стилістичні засоби використовуються повністю адекватно й виразно. Наведені доведення логічні і обґрунтовані; сформульовані тези переконливі, супроводжуються грамотною аргументацією власної позиції; подаються альтернативні погляди на проблему та їх особиста оцінка автором; доречно й грамотно використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення; судження свідчать про самостійність мислення і широту кругозору автора. Текст повністю відповідає вимогам точності й правильності мовлення; допущені окремі (1-2) мовленнєві або стилістичні огріхи.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Сучасні методології та методики логопедії з практикумом», яка за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менш 60), студент отримує під час участі у практичних за-

няттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері логопедії. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері логопедії, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо зміни форм, методів роботи у сфері логопедії при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.

<p>Задовільно (64–73 D)</p>	<p>Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників. Розуміє основні правила, морально-етичні норми, психологічний аспект логопедичної роботи.</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання щодо організації корекційної роботи у сфері логопедії несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії, але відсутнє глибоке розуміння логіки психічних процесів в генезу мовленнєвих порушень.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання заліку.</p>
	<p>Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни.</p>

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, залік.

Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, рольова гра, презентація результатів самостійної роботи.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІК)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–100
Тема 1	0–10	0–90		
Тема 2	0–10			
Тема 3	0–10			
Тема 4	0–10			
Тема 5	0–10			
Тема 6	0-10			
Тема 7	0-15			
Тема 8	0-15			

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	зараховано
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Баби́ч Н.М. Логопедичний практикум: Нетрадиційні методи корекційно-компенсаторної роботи з розвитку і корекції мовлення. Київ: Абетка, 2020. 182 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2012. 349 с.
3. Караєва Н. Сталий інноваційний розвиток: Створення інтелект-карти : навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 70 с.
4. Кондратенко І.Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: навчальний підручник. Київ: Айріс-прес, 2005. 224 с.
5. Логопедичні ігри для дітей від 2 до 7 років: навч.-метод. посіб. /І.О. Яковенко, А.А. Солонська, Л.С. Журавльова, О.В. Федорова. Мелітополь: Люкс, 2020. 124 с.
6. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку. Київ: Вища школа, 2009. 167 с.
7. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. Київ: КНТ, 2008. 256 с.
8. Павлова Н.В. Формування комунікативної активності у немовленнєвих дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Одеса, 2017. 209 с.
9. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
10. Федорович Л. О. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошк. віку : навч.-метод. посіб. Кременчук: Християнська Зоря, 2008. 217 с.
11. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з

особливими освітніми потребами: навчально-метод. посіб. Київ : ФОР Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

Допоміжна

1. Бабич Н.М., Кібальна К.О. Використання техніки орофациальної міофункціональної терапії в логопедичній практиці. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції* (14 квітня 2017 року). Суми, 2017. С. 39-42.

2. Войтко В. Застосування основ мнемотехніки для корекції розвитку дітей з особливими освітніми потребами в педагогічній практиці вчителя-дефектолога Тетяни Леонової. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти. Науково-методичний вісник*. 2022. №58. С. 443–457.

3. Галущенко В.І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць.* / за ред. В.М. Синьова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори, 2016. Вип. 7. Т.1. С. 352-267.

4. Гасюк Н.І. Оцінка психомоторного розвитку передчасно народжених дітей на першому році життя. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник української медичної стоматологічної академії*. 2015. № 3-1 (51). Т. 15. С.368-371.

5. Дегтяренко Т. В., Павлова Н. В. Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 8. С. 30–37.

6. Єжова Т. Є. Альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності. *Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*. 2011. №8. С. 73–80.

7. Заплатинська А. Б. Вивчення сформованості фізичних якостей у дітей з порушенням функцій опорно-рухового апарата засобами баламетрики. *Збірник наукових праць «Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови»*. Київ, 2017. С. 105–112.

8. Кочерга О. В. Використання балансувальної дошки док-

тора Френка Белгау в навчально-корекційній роботі з учнями 1-4 класів із порушеннями психофізичного розвитку. Київ: Слово, 2015. 64 с.

9. Куренкова А. Використання синквейн-технології в роботі логопеда. *Modernization of today's science: experience and trends: collection of Papers of participants of the III International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference* (February 24, 2023). 2023. Р. 217–218.

10. Куренкова А. Скрайбінг-технології в корекційно-розвивальній діяльності з дітьми дошкільного віку з ТПМ. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Суми, 2022. С. 51–54.

11. Куценко Т. О. Використання допоміжної альтернативної комунікації при навчанні дітей з розладами аутичного спектра. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2013. Вип. 4 (2). С. 209–218.

12. Лаврова І. Технологія синквейн як інструмент розвитку критичного та креативного мислення здобувачів освіти на заняттях історії. *Scientific trends and trends in the context of globalization: papers of Scientific Collection «InterConf»* (June 7-8, 2021). 2021. Р. 266–273.

13. Лопатинська Н. Нейростимуляційні технології у логопедичній практиці з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2020. 3(24). Р. 83-88.

14. Луцько К.В. Домінуюча перцептивна діяльність і її вплив на формування мовлення дітей с особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2020. Вип. 16. С. 173-186.

15. Мартиненко І., Козачук Л. Інноваційні підходи в логопедичній роботі з безмовленневими дітьми. *Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів*. Київ, 2017. Вип. 1. С. 18-24.

16. Марченко І.С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленневих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. *Логопедія: Науково-методичний журнал*. 2011.

№1. С.41–44.

17. Павленко Т. В. Основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація». *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. Т. ІХ, Загальна психологія*. Київ, 2016. Вип. 9. С. 368–376.

18. Потапенко О. М. Масаж біологічно активних точок у корекційній роботі логопеда. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ, 2013. Вип. 24. С. 190–193.

19. Рібцун Ю. В. Психогімнастика. Енциклопедія освіти: довідково-аналіт. вид. Київ: Юрінком Інтер, 2021 С. 836-837.

20. Сидорчук Н. Скрайбінг: інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу. *Креативна педагогіка*. 2016. №11. С. 57–64.

21. Сучасні технології в освіті: упоряд.: І.П. Моїсеєва. Київ: АПН України, 2006. 196 с.

22. Трикоз С., Овчарук О. Використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. семінару*. Київ: ПТЗН НАПН України, 2019. С. 99–100.

23. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології: навчально-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2016. 212 с.

Навчально-методичне видання

Ганна КАВИЛІНА – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ**

З ДИСЦИПЛІНИ

**«СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ЛОГОПЕДІЇ З ПРАКТИКУМОМ»**

*для здобувачів вищої освіти 4 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої (освітньо-професійної)
програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація Логопедія»*

Авторська редакція
Виготовлено з готового оригінал-макету

Підписано до друку 01.03.2024 р. Папір офсетний.
Формат 60×90/16. Гарнітура «Times New Roman».
Ум.-друк. арк. 2,6.